

FLEXIBILISERING DEELTIJDOPLEIDINGEN
ACADEMIE EDUCATIE

KIJK MEE!

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	3
1 TERUGBLIK	4
1.1 Waar gingen we voor?	5
1.2 Hoe doen onze opleidingen dat?	5
1.3 Wat betekent dat voor onze docenten?	7
1.4 Hoe voldoen we aan de hoogste kwaliteit?	8
1.5 Hoe blijft het werkbaar?	9
2 PRAKTIJKVOORBEEDEN	10
2.1 Flexibiliteit voorop	11
2.2 Samen opleiden met het werkveld	12
2.3 Wat brengen startende studenten mee?	16
2.4 Learning & Development in Organisations	17
2.5 Leraar worden, hoe gaat dat nu?	18
3 EEN PASSEND FLEXIBEL OPLEIDINGSTRAJECT VOOR ELKE DEELNEMER	22

TEKST

Smeets
Tekstcreaties

REDACTIERAAD

Carola Doumen
Tamar Elissen

FOTOGRAFIE

Beeldbank HAN

VORMGEVING

Emotion

DRUK

Grafisch Productie
Centrum (GPC)

MEER VRAGEN?

www.han.nl/deeltijd
✉ info@han.nl

SOCIAL

Facebook.com/HANlerarenopleidingen
Instagram.com/leraarworden
linkedin.com/showcase/HAN-lerarenopleidingen
Youtube.com/leraarworden

WOORD VOORAF

We komen van ver, als het gaat om het flexibiliseren van ons deeltijdonderwijs. Een overzichtspublicatie, zoals dit magazine, maakt dat goed duidelijk! Deeltijd was voorheen een soort slap aftreksel van de voltijd. Er was afnemende tevredenheid, te veel uitval en te weinig instroom. Het onderwijs was te standaard, te schools. Er werd te weinig rekening gehouden met leerbehoeftes van de werkende student en eerder opgedane kennis en vaardigheden. Kortom: genoeg redenen om onze deeltijdopleidingen te willen verbeteren.

In 2014 startten we daarom binnen de HAN Faculteit Educatie (nu Academie Educatie) een groot en intensief programma. Eerst als het project Deeltijd Flex dat in 2016 overging in het experiment 'Flexibilisering'¹. We kregen de kans om alle deeltijdopleidingen samen met het werkveld opnieuw te ontwerpen én een impuls te geven. Die kans hebben we met beide handen aangegrepen.

Via dit magazine willen we onze ervaringen over de verandering van het deeltijdonderwijs delen. In hoofdstuk 1 staan we stil bij de doelen en kijken we wat we hebben bereikt. Hoofdstuk 2 zoomt in op de praktijk: Wat is er nu echt veranderd? Hoe deden we dat? En wat merken studenten daarvan? Ten slotte werpen we in hoofdstuk 3 een blik op de toekomst.

Aan de horizon zien we nieuwe uitdagingen. Mede aan de hand van de opgedane ervaringen werken we verder aan de flexibilisering van al onze opleidingen. Er blijft werk aan de winkel. Maar voor nu zijn we trots op datgene wat we als lerarenopleiders en ondersteuners samen met het werkveld en studenten van de HAN University of Applied Sciences (HAN) hebben bereikt.

Veel leesplezier!

Aly Smelt
(directeur Academie Educatie)

Carola Doumen
(projectleider Deeltijd Flex)

Namens de deeltijdopleidingen van de Academie Educatie
01-07-2021

¹ 'Subsidiereregeling Flexibel Hoger Onderwijs voor volwassenen'. Opgezet door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met als doel de instroom van werkend professionals te laten stijgen, alsook hun uitstroom met een graad.

HOOFDSTUK 1 TERUGBLIK

MOOIE PLANNEN! WAT IS ERVAN TERECHTGEKOMEN?

Bij de start van het project Deeltijd Flex waren er vergezichten, mooie ideeën en goede bedoelingen. Op papier zijn plannen altijd goed. Interessant is echter te kijken hoe ze in de praktijk werken. In dit hoofdstuk kijkt de Academie Educatie terug op de afgelopen 6 jaar. Wat is er bereikt?

Dit zijn de deelnemers!

De onderstaande opleidingen uit het educatieve domein hebben deelgenomen aan het experiment met flexibeler deeltijdonderwijs.

Opleidingen

- _____ Bacheloropleiding tot leraar Basisonderwijs
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Engels
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde
- _____ Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde
- _____ Bacheloropleiding Learning and Development in Organisations

1.1 WAAR GINGEN WE VOOR?

Onze ambitie aan de start

In de afgelopen jaren hebben we inzicht gekregen in de onderwijsbehoeften van volwassenen die zich willen ontwikkelen en de gevolgen die dat heeft voor de organisatie van het onderwijs. Het doel was en is: toekomstbestendig onderwijs ontwikkelen voor volwassen lerenden dat maximaal aansluit bij de leerbehoeften en leerwensen van de (potentiële) deelnemer*.

6 uitgangspunten staan voor ons sinds 2014 centraal bij de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijs:

- Vertrekpunt is de potentiële deelnemer die vaak al kennis en ervaring in huis heeft.
- Elke potentiële deelnemer heeft een eigen opleidingsvraag en wij maken samen een passende leerroute.
- We bouwen de opleidingen modulair op en zorgen voor flexibiliteit. We ontwikkelen flexibelere en blended leeromgevingen. (combinatie contactonderwijs, online leren en werkplekleren).
- De lerarenopleiders zijn bekwaam en betrokken bij dit nieuwe concept.
- We sluiten goed aan bij de huidige en toekomstige doelgroepen die we willen bedienen.
- We delen de opbrengsten met andere academies en ook tussen hogescholen is er kennisuitwisseling.

Tussenstap

In 2016 startte het HAN-brede programma: 'HAN Deeltijdstudies-Toekomstproof-Opmaat naar flexibel hoger onderwijs voor werkenden'. Naast de doelen die de Academie Educatie al bereikt had (modulariseren en flexibiliseren) zijn het werken met leeruitkomsten en leerwegaafhankelijk toetsen toegevoegd.

Wat is er bereikt?

We hebben een geflexibiliseerde gemodulariseerde op maat gemaakte opleidingsvariant voor volwassen lerenden. We werken met modules waardoor routes flexibel te volgen zijn. We werken in de blend, er is maatwerk mogelijk en we werken op basis van leeruitkomsten en de toetsen zijn leerwegaafhankelijk. De deelnemer staat centraal. Daarbij is kennisdeling

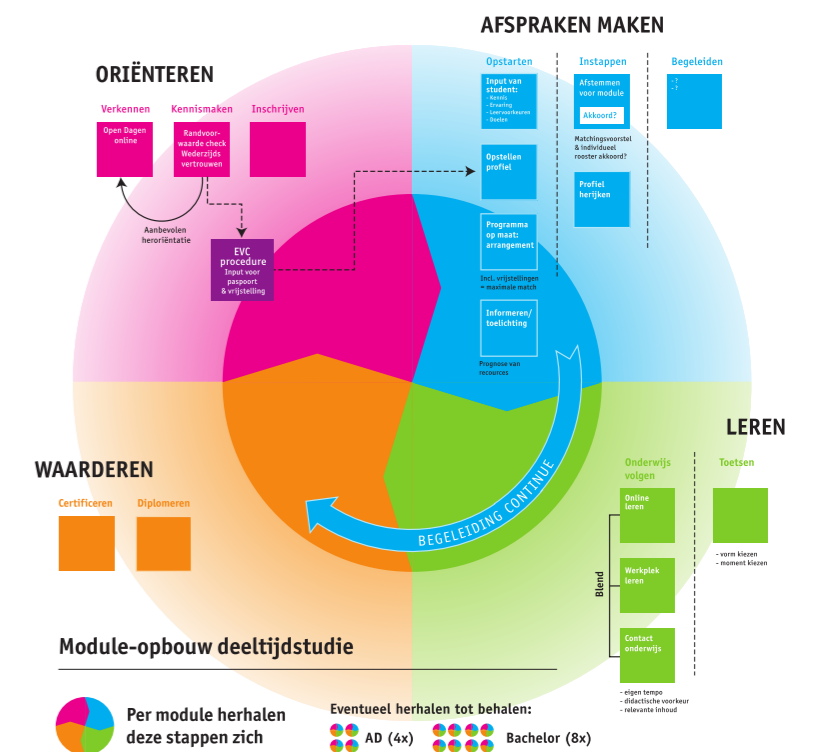
en kennisuitwisseling binnen de opleidingsteams, binnen de academie en binnen de HAN en daarbuiten georganiseerd. Dit alles is betaalbaar en organiseerbaar (standaardisatie op maat) en heeft inmiddels geleid tot een kwantitatief hogere instroom van deeltijdstudenten en cursisten ten opzichte van 2014. In hoofdstuk 2 laten we zien tegen welke uitdagingen we aanliepen en wat we gerealiseerd hebben.

De opleidingen zijn in het jaar 2019 en 2020 geaccrediteerd en geaccrediteerd. Wat blijkt? Volgens het visitatiepanel voldoen al onze opleidingen op alle onderzochte standaarden aan de hoogste eisen. We zijn al ver, maar willen nog stappen vooruit maken. Welke? Je leest het in hoofdstuk 3.

1.2 HOE DOEN ONZE OPLEIDINGEN DAT?

Opbouw van elke deeltijdstudie

Oriënteren, afspraken maken, waarderen en leren: Iedere module in de nieuwe deeltijdopzet volgt hetzelfde stramien. Wij noemen dit de student journey.

Een standaard kant-en-klare studie is niet meer het startpunt van onze manier van opleiden. De intaker van de opleiding gaat samen met de potentiële deelnemer op zoek naar de best passende leerroute richting diploma. Daarbij houden we rekening met leerbehoeftes én met al aanwezige kennis, ervaring en werkcontexten. Het vertrekpunt is dus altijd de potentiële deelnemer. Dat betekent een gedegen persoonlijk adviesgesprek om te achterhalen wat de deelnemer meebrengt.

Wanneer wil je instromen? Welke diploma's heb je? Wat is een goede route en volgorde? Welke vrijstellingen kunnen we geven? We maken eerst een voorlopig opleidingsplan. Na de inschrijving, maakt de deelnemer kennis met een studieloopbaanbegeleider en maken we onderwijsovereenkomsten. We volgen de studieloopbaan, gaan op gezette tijden in gesprek en passen het programma aan waar nodig, zodat de deelnemer de studie kan afstemmen op zijn persoonlijke situatie.

Wat is er bereikt?

Een nieuwe opzet van opleiden van de deelnemer:

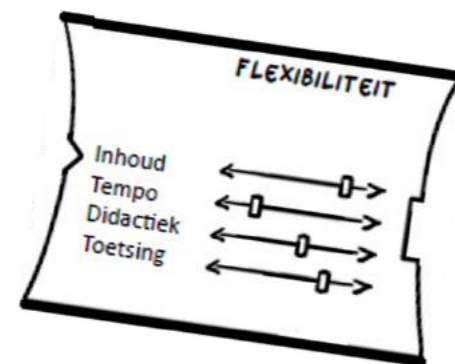
- Onze opleidingen bestaan uit modules die relevant zijn voor het beroep. Die modules kunnen grotendeels in willekeurige volgorde gevolgd worden.
- Dankzij de persona's hebben we een goed beeld gekregen van verschillende typen professionals die in onze opleiding instromen.
- In onze modules werken deelnemers aan leeruitkomsten die afgeleid zijn uit hun beroepspraktijk en herkenbaar voor het werkveld.
- Leren in de blend. De een heeft liever contactonderwijs, de ander leert liever online of op de werkplek of leert het liefst in een combinatie van deze 3 varianten.
- Deelnemers studeren om leeruitkomsten aan te tonen en toetsen zijn leeuwegonafhankelijk.
- Er zijn keuzemogelijkheden.
- Behalve lerarenopleiders is ook het werkveld betrokken bij de doorontwikkeling. Omdat de deelnemer centraal staat, is hen natuurlijk ook gevraagd wat ze ervan vinden.

De drie componenten van blended learning

Een nieuwe manier van opleiden van de deelnemer:

- We blijven met iedere deelnemer in gesprek over leerbehoeftes en alle aanwezige kennis en ervaring in relatie tot de leeruitkomsten. We monitoren en volgen de studieloopbaan. En passen desgewenst de leerroute aan. Daar hebben we ervaren en deskundige lerarenopleiders voor.
- Om bovenstaand gesprek goed te kunnen voeren, hebben we speciale tools ontwikkeld zoals de onderwijsovereenkomsten en de Flexscan (kijken waar je staat en waar nog te ontwikkelen valt). Het is vooral van belang dat de lerarenopleider in de blend kan werken, dus ook ict-tooling speelt een voorname rol.
- Het is vanzelfsprekend dat het leerproces voor een groot deel in de eigen werkomgeving of stage plaatsvindt. Met onze klassikale en online leeromgeving spelen we hierop in en versterken we het leren op de werkplek.
- In de nieuwe manier van opleiden van de deelnemer bieden we deelnemers aan hun opleiding flexibel af te ronden in zowel tempo, inhoud, didactiek als toetsing.

1.3 WAT BETEKENT DIT VOOR ONZE LERARENOPLEIDERS?

“Het panel ziet dat enthousiaste en betrokken docententeams de opleidingen dragen en ontwikkelingsgericht stappen zetten om het flexibele programma verder tot wasdom te brengen.”

“Bij alle opleidingen komt het enthousiasme en de betrokkenheid van het docententeam bij hun studenten als sterk punt naar voren.”

Bron: NQA-rapport 2019 en 2020

De vernieuwing van het deeltijdonderwijs vraagt ook om een verandering in het handelen van lerarenopleiders. In plaats van te denken vanuit het schoolse programma, verschuift de focus naar de deelnemer en zijn of haar leerbehoeftes. De vernieuwing daagt lerarenopleiders uit om de deelnemer en het werkveld mee te nemen om in de blend te leren.

Wat is er bereikt?

Lerarenopleiders zijn naast de uitvoering van het onderwijs ook betrokken geweest bij de onderwijsontwikkeling. Zij weten als geen ander welk type deelnemer er in de klas zit en welke over welke voorkennis deze beschikt.

De focus in het onderwijs is verschoven:

- Naar blended leren. (combinatie contactonderwijs, online leren en werkplekleren).
- Wat voorheen veelal groepscontact onderwijs was, kan ook individueel tijd- en plaats onafhankelijk onderwijs zijn. De persona's zijn het uitgangspunt.
- Lesgeven en begeleiden zijn allebei belangrijk.

Wat voorheen het kennismakinggesprek was, is nu een adviesgesprek geworden. Daarin verkennen we de mogelijke individuele leerroute en bespreken we de voorwaarden die nodig zijn om succesvol te kunnen (af)studeren. Afspraken leggen we vast in onderwijsovereenkomsten en samen met de deelnemer bespreken we deze.

Voor bepaalde doelgroepen zijn verkorte programma's ontwikkeld. Bijvoorbeeld voor potentiële deelnemers die de Pabo gedaan hebben en leraar Nederlands willen worden. Zij hebben al zoveel bekwaamheden ontwikkeld dat ze sneller door de opleiding heen kunnen. De persona's zijn genoemd op de placemat in het midden van dit magazine. Dankzij de gestandaardiseerde maatwerkprogramma's kunnen deelnemers van en met elkaar leren.

Lerarenopleiders hebben meegewerkt aan een professionaliserings-slag. Tussen de opleidingen is kennisuitwisseling en kennisdeling georganiseerd in leerateliers om bijvoorbeeld leeruitkomsten uit te werken. De lerarenopleiders hebben zich nieuwe vaardigheden en werkwijzen eigengemaakt zoals: werken met leeruitkomsten, met de potentiële deelnemer afstemmen van een leerroute, het kunnen inspelen op het werkplekleren tijdens de contactmomenten, het (online) begeleiden van deelnemers in hun leerproces, leeuwegonafhankelijke toetsen en maatwerk in de samenwerking met het werkveld. Lerarenopleiders zijn rolmodel in hun contactonderwijs en zorgen voor de goede verbinding met de onderwijspraktijk in de school.

1.4 HOE VOLDOEN WE AAN DE HOOGSTE KWALITEIT?

Standaarden gebruikt bij accreditatie

Alle opleidingen worden eens per 6 jaar beoordeeld op onderstaande standaarden:

Standaard 1	Beoogde leerresultaten	De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen
Standaard 2	Onderwijsleeromgeving	Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren. Van accent op leerdoelen van een onderwijsprogramma (onderwijsprogramma centraal) naar accent op de inhoud en vormgeving van een (individueel) programma dat de student in staat stelt de beoogde leerresultaten te bereiken (onderwijsprogramma ondersteunend)
Standaard 3	Toetsing	De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing
Standaard 4	Gerealiseerd niveau	De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd

Bron: Beoordeling Bestaande Experimenten Leeruitkomsten. Protocol. April 2019- NVAO Nederland

We vernieuwen en experimenteren met flexibel onderwijs, maar blijven wel voldoen aan de hoogste kwaliteitseisen voor bachelorsprogramma's. In het hoger onderwijs is een accreditatiestelsel ingericht dat toeziet op de kwaliteit van het onderwijs. We zijn in 2019 en 2020 positief geïnspecteerd: alle opleidingen voldoen volgens het visitatiepanel aan de standaarden van de NVAO. Een leerzaam proces voor ons en de visiterende instantie!

Wat is er bereikt?

- Ter illustratie een aantal citaten uit het visitatierapport:
- "Het panel heeft veel waardering voor de ontwikkeling die de HAN-opleidingen in korte tijd hebben doorgemaakt."
- "Bij alle opleidingen komt het enthousiasme en de betrokkenheid van het docententeam bij hun studenten als sterk punt naar voren."

- "Het panel stelt vast dat de HAN haar visie op flexibilisering heeft vertaald in een waardevol didactisch concept en dit heeft geïmplementeerd in een flexibel onderwijsprogramma dat tegemoetkomt aan de uitgangspunten van het experiment leeruitkomsten."
- "De Academie Educatie is er goed in geslaagd om vanuit deze visie alle tweedegraads lerarenopleidingen op eenzelfde manier vorm te geven. De beoordeelde lerarenopleidingen zijn in staat om flexibiliteit te bieden aan deeltijdstudenten, die over het algemeen al over werk- en onderwijservaring beschikken."

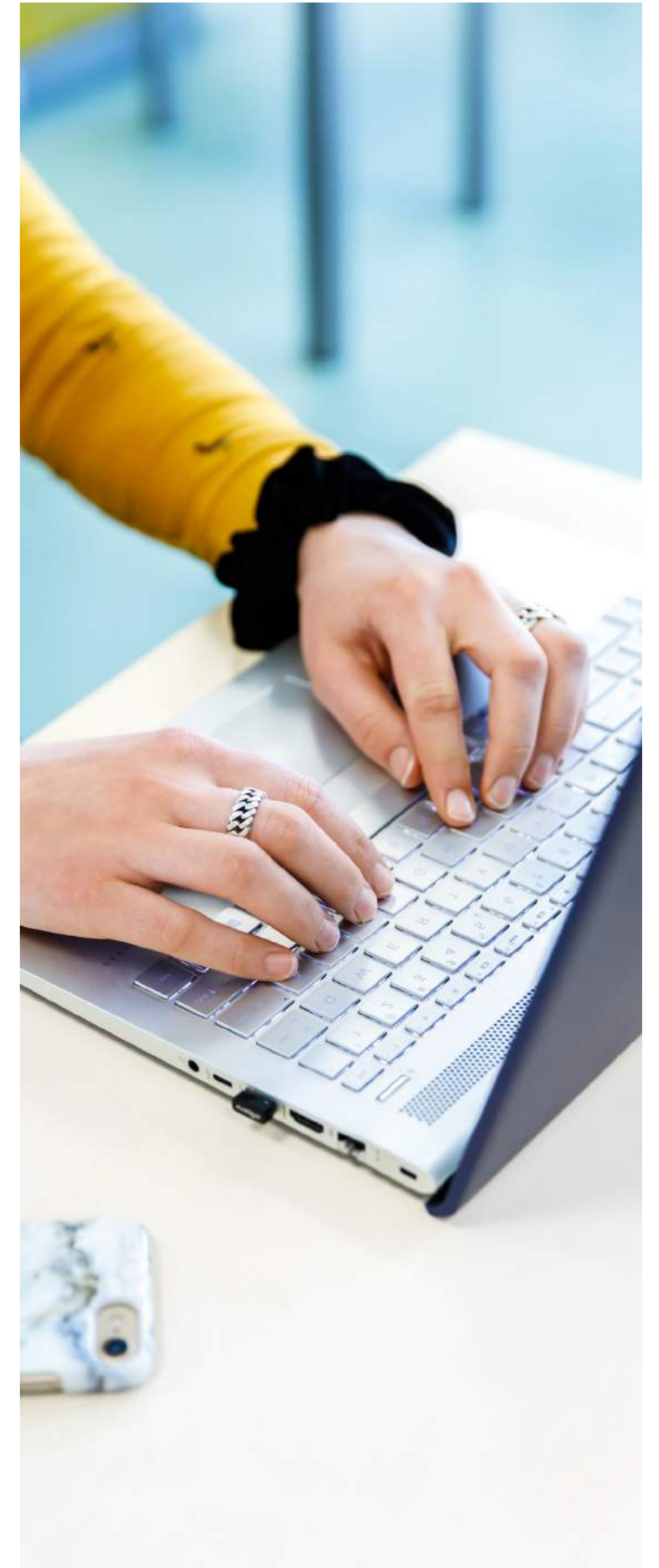
Bron NQA. Rapportage 2020

1.5 HOE BLIJFT HET WERKBAAR?

Vernieuwing van onderwijs bij de HAN betekent ook vernieuwing van de organisatie van het onderwijs. Dat maakt nóg intensievere samenwerking tussen beide werelden nodig. Het roept ook uitdagende vragen op. Hoe kunnen we onze ict-systemen en werkprocessen stroomlijnen? En hoe helpen deze systemen en processen om deelnemers in beeld te houden met individuele leerroutes en daarmee het overzicht te bewaren?

Wat is er bereikt?

- We werken met het 'ondersteuningsteam LLO (Leven Lang Ontwikkelen)' binnen de opleidingen om de organisatie rondom het oriënteren, aanmelden en de intakes, in goede banen te leiden zodat docenten daar niet mee belast worden.
- Er zijn ondersteuners voor het organiseren van de roostering, inzet van lerarenopleiders, toetsing en ict-tooling.
- Doordat we de onderwijslogistiek gestandaardiseerd hebben op maat, kunnen we flexibiliseren.
- Met opleidingsteams, ontwikkelgroepen en soms met groepen studenten hebben we het gespreksinstrument Flexscan ingezet. Hiermee hebben we met elkaar gekeken waar een deelnemer precies staat en wat nog te ontwikkelen is.

HOOFDSTUK 2 PRAKTIJKVOORBEELDEN

VAN PAPIEREN WERKELIJKHEID NAAR ÉCHTE PILOT

Misschien begon het wat abstract. Met een landelijk rapport van Alexander Rinnooy Kan in 2014 in het kader van flexibeler hoger onderwijs en met het Raamleerplan (het rode boekje). In 2016 volgde het 'toekomstproof' groene boekje. De papieren werkelijkheid uit deze publicaties kreeg in de afgelopen jaren écht vorm en werd praktisch bij 10 opleidingen van de Academie Educatie. Hoe dat er in de praktijk aan toeging? Dat tonen 5 unieke voorbeelden uit dit hoofdstuk.

2.1 FLEXIBILITEIT VOOROP

Zonder keuzemogelijkheden zouden veel mensen niet beginnen aan een deeltijdopleiding

Ingrid Verhaegh heeft altijd al docent willen worden, maar haar leven liep nu eenmaal anders. Inmiddels is ze 20 jaar managementassistente bij dezelfde werkgever. "De jus is er daar wel vanaf. Als docent Nederlands zouden al mijn kwaliteiten samenkomen, maar om nu op m'n 50ste nog een 4-jarige opleiding te starten..... Ik durfde niet," bekennt ze. "Ik zag zoveel beren op de weg: Kan ik een hbo-niveau aan? Hoe doe ik dat financieel als alleenstaande ouder?"

"Ik vroeg voorzichtig een brochure op, waarop een telefoontje van Linda Teunissen uit het ondersteuningsteam Leven Lang Ontwikkelen binnen de Academie Educatie volgde. Vanaf dát moment nam het vertrouwen toe. Linda nam me als het ware aan de hand mee. Ik bezocht op haar advies de Online Open Avond en sprak met andere deeltijdstudenten. Linda vertelde me dat ik op mijn eigen tempo kon studeren. Deels fysiek en deels online. Ik begon te geloven dat een hbo-opleiding tóch in mijn leven zou passen."

Plan van aanpak

Docent bij de lerarenopleiding Nederlands, Iris Kamp, voert de adviesgesprekken met aspirant-studenten deeltijd. Ingrid weet het nog goed: "Tijdens die gesprekken maakte ze het niet mooier dan het is. Het zou zwaar worden." Iris: "Ik vraag tijdens een adviesgesprek naar ervaringen van mensen, hun achtergrond, motivatie, verwachtingen, gezinssituatie, financiële slagkracht en opgedane kwaliteiten zodat we kunnen inschatten hoe lang de opleiding gaat duren en we een plan van aanpak kunnen maken. Leeruitkomsten die je al hebt aangetoond, leveren vrijstellingen op. Ik breng per student in kaart wat nodig is aan documenten om bij

de Examencommissie eventuele vrijstellingen te regelen." Iris deelt het persoonlijke traject dat is opgesteld met Linda die vervolgens in de gaten houdt of de aspirant-student zijn documenten aanlevert. Ingrid: "Omdat ik nog zoveel andere dingen te doen had, was het fijn dat Linda vinger aan de pols hield en aan de bel trok als er nog bewijsstukken ontbraken."

Loopbaanbegeleiding

"Ik sprong een gat in de lucht toen ik vanuit de opleiding een positief advies kreeg om te beginnen," weet Ingrid nog. "Ik had er zó'n zin in. Zeker toen ik merkte dat Iris mijn studieloopbaanbegeleider bleek te zijn. Met haar naast me wist ik dat ik er niet alleen voor stond. Ondanks dat ik gewaarschuwd was dat het wennen zou zijn om weer te moeten leren, viel het me alsnog tegen. Ik haalde mijn eerste tentamens niet. Ook al zit je bij een deeltijdstudie niet vast aan een verplicht aantal studiepunten het 1e jaar, ik wilde stoppen. In paniek belde ik Iris op. Het was té zwaar voor me om te werken, te leren, het huishouden te doen, er voor een puber te zijn en ook mijn sociale contacten te onderhouden."

Vertragen of versnellen

Iris: "Dat is het mooie van flexibel leren, je kunt vertragen. Dan sla je bepaalde lessen en tentamens tijdelijk over. Dat doe je er gewoon iets langer over." Ingrid: "De gesprekken met Iris gaven me de rust die ik nodig had. Vanaf dat moment ging het lekker." Iris: "Studenten kunnen ook versnellen. Dan volg je bepaalde vakken 'online' of in

Iris Kamp

zelfstudie. Je mag ook aanschrijven bij vakken die andere klassen volgen. Zo stel je als student je eigen rooster samen en kies je je eigen vorm van leren. De een heeft maar 1 dag per week het werkplekleren, de ander 2. Per persoon kijken we wat handig is. Daarom hebben we contact met de student en volgen we continu hoe de persoonlijke situatie is." Ingrid schetst: "Iemand die long-COVID heeft en last heeft van concentratieproblemen, kan de studie gewoon tijdelijk stopzetten. Geweldig dat dit mogelijk is."

Geboren docent

"Als die flexibiliteit er niet geweest zou zijn, was ik gestopt," stelt Ingrid. "Ben zo blij dat ik het bijtje er niet bij neergegoid heb. De theorie is zwaar, maar mijn stage ging heel goed. Ik mocht een deelles geven en mijn begeleider noemde me 'een geboren docent'. Dat is ook zo, dus ik moet even door die theorie heen. Wie weet gaat het straks verrassend snel en ben ik misschien toch in 4 jaar klaar. Ik wil zo snel mogelijk voor de klas!"

2.2 SAMEN OPLEIDEN MET HET WERKVELD

Academie Educatie leidt haar studenten voor een groot deel samen met scholen in het vo en mbo op. We noemen dat Samen Opleiden. Dit is vormgegeven in partnerschappen.

Leraar worden kun je niet alleen met behulp van theorie. Het vereist ook vlieguren waarin je goed begeleid wordt in het leren toepassen van die theorie in de dagelijkse praktijk. Daarom hebben alle HAN lerarenopleidingen een nauwe band met het scholenveld.

Loes Nobbe is programmamanager Samen Opleiden voortgezet onderwijs (vo) en mbo. Martine Derks is programmamanager voor het primair onderwijs (po) en speciaal onderwijs (so).

Hoe kijken zij naar de flexibilisering en de samenwerking in de driehoek?

Gezamenlijk verantwoordelijkheid

Loes vertelt: "Ongeveer 40% van het curriculum hebben wij samen met het werkveld ontwikkeld." Binnen Samen Opleiden werkt de HAN in erkende partnerschappen samen met een groot aantal scholen. Ook met andere scholen zijn korte lijntjes." Martine vult aan: "Hierdoor weten we elkaar makkelijk te vinden en komen theorie en praktijk samen. Het opleiden van leraren is daardoor echt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het werkveld en de lerarenopleidingen."

Betekenisvol

Loes schetst: "De theorie kennen over het puberbrein is één, maar hoe vertaal je dat vervolgens naar een havo-3 leerling of klas? Dat leren studenten dus direct in de praktijk. Een instituutopleider is in staat de juiste vragen te stellen over issues waar de student in de praktijk tegenaan loopt. Een schoolopleider kan bijvoorbeeld als een student vastloopt met een puber de student motiveren en bevragen op het gebruik van de theorie om zijn handelen in de klas vorm te geven." Loes kan met recht zeggen dat dankzij de intensieve samenwerking tussen student, de school en de HAN het leren in de praktijk écht betekenisvol is.

Leeruitkomsten

Het is belangrijk dat de deeltijdstudent zo flexibel mogelijk door de opleiding kan en dat er vanuit de opleiding en de beroepspraktijk aangesloten kan worden op wat hij al weet en kan. Zowel Martine als Loes zijn er trots op dat niet alleen de deeltijdstudenten maar ook de voltijdstudenten op de werkplek al meer opgeleid kunnen worden vanuit leeruitkomsten. Dat vereist ook ander gedrag van opleiders in de praktijk. Het is bijvoorbeeld wennen om niet meer te denken vanuit ouderwetse stages die een aantal maanden duren. Martine: "Er moet meer begeleid worden op de doorgaande lijn en opleiders moeten meer adviseren hoe en binnen welke school de student zijn ontwikkeling op de volgende set van leeruitkomsten kan aantonen. Dit betekent dat lerarenopleiders uit de opleiding, de beroepspraktijk en de student in de deeltijd nóg meer met elkaar in gesprek moeten gaan."

Martine Derks & Loes Nobbe

Professionaliseringsslag

Loes: "Voor het vo en mbo hebben we het aantal uren voor het leren op de werkplek losgelaten." Ook de Pabo volgt deze ontwikkeling. Martine vult aan. "Binnen de Pabo zijn wij voor het werkplekleren nog niet zo ver met leeruitkomsten." De context bij het po is dan ook anders dan bij het vo en mbo waar Loes zich op richt. Martine legt uit: "Bij het vo beoordelen docenten van de HAN, bij het po doen de schoolopleiders dat. Dit heeft dus voor het po veel meer voeten in aarde." Schoolopleiders binnen het po en so worden momenteel geprofessionaliseerd in het werken met leeruitkomsten bij de beoordeling van studenten in de deeltijd.

Lectoraat

Dankzij Deeltijd Flex is de deelnemer zelf in de lead. Hij weet waar hij heen wil en denkt zelf na wat hij aan kennis en kunde al kan aantonen voordat hij met de opleiding start. Dat betekent dat we de komende tijd nog beter in staat moeten zijn om eerder verworven competenties (EvC's) te erkennen. Lector Tamara van Schilt heeft vanuit haar lectoraat Eigentijds Beoordelen en Beslissen (dat 2020 bij de Academie Educatie is aangesloten) dan ook meegedacht op welke wijze we binnen de Academie Educatie EvC-assessoren opleiden. "Dan werk je niet alleen in de driehoek student, scholenveld en HAN maar ook in de driehoek: onderwijs, werkveld én onderzoek," bij de doorontwikkeling van de deeltijd, zegt Martine.

Trots

Beide dames zijn trots op wat ze tot nu toe bereikt hebben met Deeltijd Flex. "Het heeft voor een versnelling gezorgd voor het werken met leeruitkomsten voor alle studenten binnen de academie. Voltijd en deeltijd hebben vanaf 2021-2022 dezelfde beoordelingsstructuur en -systematiek. Dat past mooi bij flexibiliseren. Loes: "Het is fantastisch om te zien dat we samen met het werkveld bespreken wat wel en niet werkt." Martine: "En dankzij de sterke opleidingsstructuur binnen de scholen blijft het opleiden en diplomeren van studenten in beeld. Ook als ze al een aanstelling hebben binnen een school is de werkwijze geborgd."

Persona's

Martine is vooral blij dat werkgevers door projecten voor regionale personeelstekorten steeds beter de mogelijkheden van de deeltijd weten te benutten. Ze zien mogelijkheden om ook eigen personeel, dat nu onbevoegd maar geschikt voor de klas staat, te laten kwalificeren als leraar. Dat hoeft nu ook niet meer meteen standaard in een 4-jarig programma. Werkgevers werken graag samen met de HAN die op basis van persona's duidelijk routes heeft in deeltijd."

Martine en Loes vinden Deeltijd Flex een waardevolle ontwikkeling: "Het maakt studenten wendbaar. Er ontstaan mogelijkheden om jezelf door te ontwikkelen binnen andere sectoren van het onderwijs. Iemand die zich als leraar geschiedenis binnen de Academie Educatie heeft gekwalificeerd kan zich bijvoorbeeld versneld kwalificeren voor leraar po. Zeker in tijden van lerarentekorten is dat ideaal."

UITGANGSPUNTEN: VISIE EN KADERS VOOR LEREN DEELTIJD FLEX FACULTEIT EDUCATIE

OP MAAT: FLEXIBEL ONDERWIJS
Kwalitatief hoogwaardig, flexibel en gepersoniseerd onderwijs dat aansluit bij de diverse behoeften van studenten en het werkveld.

DE DRIE COMPONENTEN VAN BLENDED LEARNING

VOORBEELDEN:

- Bidiplomering
- Maatwerk met werkveld

MATE VAN MAATWERK vrij naar De Vries (uit Smid: Professional opleiden, 2001)

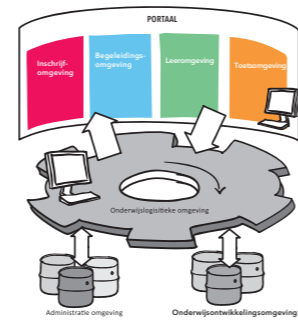
Mate van maatwerk	Procestype in front-office	Rollen 'klant' in het proces	Personeel	Soort bouwproces
Pure standaardisatie	Student koopt en consumeert, opleider levert, instrumentele relatie	Onbekende student	Voorlichter (MCV), opleider die steeds hetzelfde biedt	Bouwen vanuit een strakke productdefinitie (i.c. curriculumdefinitie)
Gesegmenteerde standaardisatie	Student kiest uit assortiment, stelt opleidingspakket samen (curriculum incl. keuzeonderdelen)	Student is bij het maken van keuzes niet anoniem	Voorlichter (MCV), studiekeuzeadviseur, opleider levert, (onderdeel van) het assortiment	Bouwen aan een assortiment van keuzemogelijkheden
Standaardisatie op maat	Student vraagt, opleider vergelijkt met klantprofielen	Student expliciteert opleidingsvraag, niet meer anoniem	Accountmanager = opdrachtgever voor backoffice die opleiding in elkaar zet	Bouwen op basis van standaardcomponenten (i.c. modules en onderwijseenheden)
Op maat gesneden maatwerk	Aanbieder gebruikt contact om propositie steeds beter te maken	Klant is volledig bekend	Relatiemanager, reflecteert op klantinformatie, nodig voor (her)bouw van programma	Componenten bouwen, soms inkoop van elders, steeds herontwerp
Puur maatwerk	Symbiotische samenwerkingsrelatie	Onderscheid klant en leverancier is bijna weg	Relatiemanager is tevens ontwerper	Bouwen op basis van ontwerpennis

GEPERSONALISEERD: STANDAARDISATIE OP MAAT: PERSONEEL & TOOLING: aan de hand van zeven persona's traject op maat maatwerk binnen grenzen professionalisering & ondersteunende processen

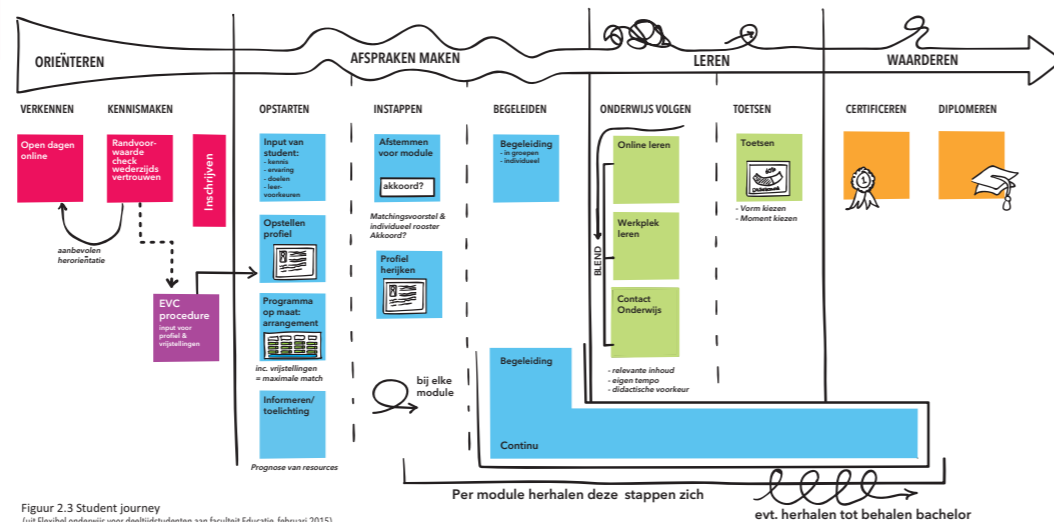
BIJLAGE:

Ontwerpregels Pabo, L&D (opleidingskunde), ILS

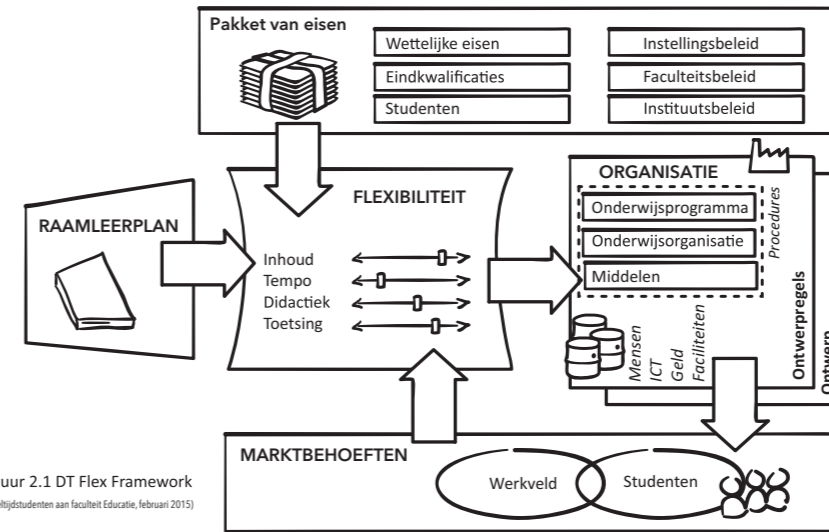
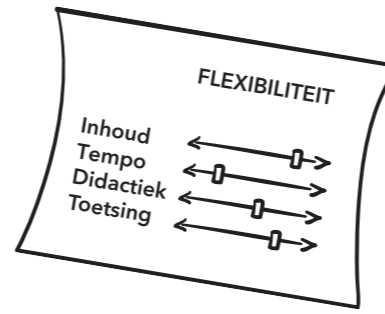
- Flexibilisering
- Inhoud/Programma
- Tempo
- Didactiek/Leeromgeving
- Toetsing
- Ondersteunende ICT Faciliteiten

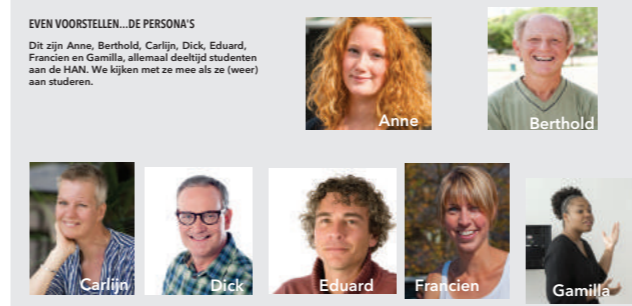
Figuur 4.3 ICT-omgevingen (uit Flexibel onderwijs voor deeltijdstudenten aan faculteit Educatie, februari 2015)

Figuur 2.3 Student Journey (uit Flexibel onderwijs voor deeltijdstudenten aan faculteit Educatie, februari 2015)

Figuur 2.1 DT Flex Framework (uit Flexibel onderwijs voor deeltijdstudenten aan faculteit Educatie, februari 2015)

EVEN VOORSTELLEN...DE PERSONA'S
Dit zijn Anne, Berthold, Carlijn, Dick, Eduard, Francien en Gamilla, allemaal deeltijd studenten aan de HAN. Wie kijken met ze mee als ze (weer) aan studeren.

WAT IS EEN PERSONA?

Persona's zijn fictieve personen die gebruikt worden om een bepaalde groep te vertegenwoordigen. Deze groepen zijn gesegmenteerd op voor DT Flex belangrijke factoren, denk hierbij bijvoorbeeld aan achtergrond, het al dan niet hebben van een relevante werkplek, ambitie en drijfveren. De persona's zijn ontworpen op basis van kwalitatief onderzoek naar de bestaande en potentiële studenten aan de HAN. Om de persona van alle kanten te leren kennen zijn er verschillende aspecten die per persona worden benoemd. Daarnaast heeft elke persona een journey, met de daarbij horende To-Do lijstjes, een voorbeeld onderwijsprogramma.

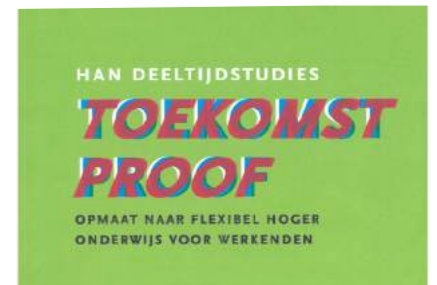
(uit Flexibel onderwijs voor deeltijdstudenten aan faculteit Educatie, februari 2015)

VERB WERKWOORD	TYPE TYPE / SOORT	SUBJECT ONDERWERP	STANDAARD STANDAARD	SCOPE / CONTEXT HBO NIVEAU / OMVANG / REIKWIJDE / CONTEXT
Wat wil je iemand zien doen ? Gebruik hiervoor actieve werkwoorden gekoppeld aan taxonomieën (<i>methoden van indeling</i> , zoals cognitief, psychomotorisch of affectief), NLOF descriptors of Dublin-descriptors.	Type leeruitkomst / aard van de competenties: Welke opleidings- of generieke competentie(s) betreft dit? Aan welke eindkwalificatie levert deze leeruitkomst een bijdrage?	Over welk(e) onderwerp(en) uit de Kennisbasis / BoKS gaat het? Denk hierbij ook aan belangrijke actualiteiten. Hier kan ook verwezen worden naar literatuur.	Welke richtlijnen, standaarden, methodiek, benaderingen moet of mag iemand hanteren? (bijvoorbeeld een door de beroepsgroep erkend model). Wat is de indicatie van het niveau van het beoogde leerresultaat?	Hoe breed moet de scope zijn waarbinnen iemand de leerresultaten toe kan passen en/of hoe complex de context? Op welk niveau is de leeruitkomst? Deze zaken komen naar voren in de NLOF descriptors waar per niveau (Ad, Ba, Ma) een toelichting staat over context, kennis, vaardigheden en verantwoordelijkheid. Of in de Dublin descriptors.

(TUNING systematiek, uit de onderwijskundige handreiking van de HAN)

WAT IS EEN JOURNEY?

Voor elke persona is een gedetailleerde journey opgesteld. Dit is de 'reis' die de persona doormaakt als hij of zij gaat studeren. Voor elke stap in de eerder beschreven algemene journey is er beschreven hoe dit er voor deze persona uit zou kunnen zijn.

PROGRAMMAPLAN & SUBSIDIEAANVRAAG

1. Onderwijsontwikkeling
2. Externe oriëntatie en marktwerking
3. Kwaliteit en borging
4. Kennisdeling
5. Organisatie & bedrijfsvoering

LEIDENDE PRINCIPES ALS SUCCESFACTOREN VOOR DE GEWENSTE VERANDERING:

- de inhoud is leidend
- procesmatige uitgangspunten
- programmatische aanpak
- integrale aanpak (HAN, 2015, p.28 en 32)

EENHEDEN VAN LEERUITKOMSTEN

Leeruitkomsten maken het mogelijk om een diversiteit aan flexibele trajecten vorm te geven en tegelijkertijd standaardisering van de gewenste leerresultaten te kunnen waarborgen. Bovendien vormen leeruitkomsten de basis voor leren buiten het hoger onderwijs en maatwerk (HAN, 2016, p.21).

2.3 WAT BRENGEN STARTENDE STUDENTEN MEE?

De Examencommissie verleent vrijstelling voor tentamens op basis van leeruitkomsten.

Wat je ooit al geleerd hebt, hoef je niet nóg een keer te doen tijdens je studie. Daar krijg je vrijstelling voor. Tenminste, als de Examencommissie besluit om een studentvrijstelling te geven voor een tentamen. Ze doet dit voor de deeltijdopleidingen op basis van leeruitkomsten die binnen Deeltijd Flex ontwikkeld zijn.

Jeroen van der Linden is voorzitter van de Examencommissie van de tweedegraads lerarenopleidingen en vertelt: "We verlenen nu vooral vrijstelling op basis van Eerder verworven Kwalificaties (EvK's). Mondjesmaat doen we dat voor Eerder verworven Competenties (EvC's). Secretaris van de Examencommissie Sonja de Bruin licht toe: "Het is makkelijker om diploma's te valideren dan kennis en vaardigheden te beoordelen die mensen hebben opgedaan. De Examencommissie is nog aan het ontdekken hoe ze de validatie van EvC's moeten uitwerken."

Onderzoekend vermogen

Waar de Examencommissie al wél op basis van EvC's vrijstellingen toekent, is bij tentamens waar studenten moeten laten zien dat ze in de praktijk onderzoekend vermogen kunnen toepassen.

Kwaliteit borgen

"EvC's valideren is lastig, maar vrijstelling verlenen op basis van EvK's is ook niet altijd zonneklaar," weet Jeroen. "We geven niet zonder meer vrijstellingen voor studenten die bijvoorbeeld de heao gedaan hebben. De curricula van de verschillende hogescholen verschillen namelijk enorm." Daar hebben we een dilemma te pakken: "We willen wel meedenken met vrijstellingen, bijvoorbeeld op basis van een heao-diploma, maar tegelijkertijd moeten we als Examencommissie de kwaliteit borgen."

Balans zoeken

De Examencommissie loopt ertegenaan dat ze aan de ene kant recht willen doen aan hetgeen reeds geleerd is, maar anderzijds willen ze ook niet onterecht vrijstellingen verlenen. "Het is altijd weer de balans zoeken," vertelt Jeroen. Deze balans wordt ook besproken binnen het Landelijk Overleg Examencommissie (LOEx). Sonja is actief binnen het Landelijk Expertise Netwerk Assessments (LENA) en brengt vanuit dit netwerk haar expertise in voor deze balans.

Zorgen en borgen

Jeroen vertelt: "We hebben met Deeltijd Flex aangetoond dat we met onze verschillende opleidingen blijvend kwalitatief hoogwaardige docenten afleveren die kennen en kunnen wat we voorstaan." De leden van de Examencommissie willen een luisterend oor bieden en meedenken. Er komen regelmatig vragen vanuit de opleidingen, bijvoorbeeld over de mogelijkheden rondom corona. "Het is fijn dat we in een vroeg stadium betrokken worden en natuurlijk denken we graag mee, maar als Examencommissie borgen we, we zorgen niet. Objectiviteit staat hoog in het vaandel," benadrukt Jeroen.

EvC in de pijplijn

"De afgelopen jaren is er veel gebeurd op het gebied van vrijstellingen op basis van vooral EvK's, maar er staat nog veel op stapel," vertelt Jeroen. Sonja voorspelt dat er op het gebied van het EvC's veel in de pijplijn zit. Zowel op landelijk niveau als via pilots binnen de Academie Educatie. "We zijn al ver in het ontwikkelen van leeruitkomsten waardoor we met elkaar snel stappen kunnen zetten om EvC's te valideren. Dit proces komt eraan en dat volgen we als Examencommissie natuurlijk op de voet."

Jeroen van der Linden

2.4 LEARNING & DEVELOPMENT

Samen met studenten vanuit gelijkwaardigheid leren en ontwikkelen.

Bij de start van Deeltijd Flex hoorde Opleidingskunde bij de faculteit Educatie. Inmiddels is de naam veranderd in Learning & Development in Organisations (L&D) en sinds de acadievorming in 2020 valt de opleiding onder de Academie Organisatie en Ontwikkeling.

Mirjam Zonneveld, projectleider Deeltijd Flex voor L&D, legt uit: "We leiden leerprofessionals op, maar niet 'voor de klas.' De curriculumvernieuwing van onze deeltijdopleiding kwam er daarmee anders uit te zien dan bij de lerarenopleidingen."

Idealen verwezenlijken

Leren 'in de blend' deed L&D al voor het experiment Deeltijd Flex, zo zijn kennisclips bijvoorbeeld al lange tijd zowel een didactische werkvorm als een inhoudelijk onderdeel van het programma. Wat dat betreft geen nieuws onder de zon, maar Deeltijd Flex gaf het team van L&D een uitgelezen kans om een lang gekoesterd ideaal te verwezenlijken: de deeltijdopleiding beter aan laten sluiten bij de werkende student.

Volgens Deeltijd Flex coördinator, Paul Jacobs, is dat ook de grootste opbrengst van de flexibilisering van de deeltijdopleiding: "Samen met studenten vanuit gelijkwaardigheid leren en ontwikkelen." Mirjam voegt toe: "Dankzij het Experiment Leeruitkomsten en Deeltijd Flex hadden we de middelen en de ondersteuning om te verbouwen terwijl de winkel open was." Zowel Mirjam als Paul kijken met plezier terug op het ontwerp- en ontwikkelproces. Al scrummend is goed samengewerkt en met studenten en alumni enthousiast gebouwd aan een nieuw curriculum.

Leercoach faciliteert het proces

Waar de docent vroeger ieder anderhalf uur van lokaal wisselde en klassikaal les gaf aan verschillende studentgroepen over verschillende onderwerpen, begeleidt deze sinds de curriculumvernieuwing samen met collega's ieder semester één groep studenten die in een module een bepaald thema uitdiept. De docent is leercoach en faciliteert het leerproces. Praktijkopdrachten zijn verweven in de modules, waardoor de stage als zodanig niet meer bestaat.

Eindtermen staan vast

Margot de Wolf was een van de eerste deeltijdstudenten tijdens de flexibilisering. Zij vond het prettig dat de opleiding niet dichtgetimmerd was. "Ik bepaalde zelf op welke aspecten ik me wilde ontwikkelen." Paul: "De eindtermen staan vast, maar de weg ernaar toe bepaal je inderdaad grotendeels zelf."

Margot denkt terug: "We konden vaak in een groep aan de slag met een opdracht en zochten de leercoach op als we hulp nodig hadden. Gaandeweg kregen we via gastsprekers input of ging ik samen met medestudenten op zoek naar kennis."

Margot is inmiddels gastdocent bij L&D en ondersteunt Eerstejaars studenten als het moeilijk wordt. "Ik weet als geen ander wat voor worsteling de opleiding kan zijn. Het voelde soms of ik in het diepe werd gegooid. Maar ik ben gaan inzien hoe waardevol dat is. In de praktijk moet je ook veel zelf uitvinden. Daar was ik na de opleiding niet meer bang voor."

Individuele ontwikkeling

De tijd dat de student consumeert, is voorbij. Het is nu meer dan ooit participierend onderwijs. Paul: "Voorheen kon een student aan onze aandacht ontsnappen als het gaat om individueel presteren en ontwikkelen. In een groepsproces van een half jaar werken studenten zichtbaar samen en houd je beter contact." Hier hebben we gelijk nog een mooie opbrengst van Deeltijd Flex te pakken: het verborgen curriculum is zichtbaar gemaakt. Paul: "We beoordeelden voorheen bijvoorbeeld op professionele houding, maar niet geformaliseerd. Nu betreft professionele identiteit en de ontwikkeling daarvan een aparte set van leeruitkomsten (EvL), weten studenten beter wat er van ze verwacht wordt en kunnen ze hierop zelf regie voeren. Ook kunnen ze eigen accenten leggen. Ze leren waar hun passie ligt en hoe ze deze kunnen inzetten. Je mag excelleren op onderdelen waar je goed in bent."

Student als medeprofessional

Door te werken in modulevorm krijgt een docent/leercoach een veel intensere band met studenten. Dit doet iets met de eigen professionele ontwikkeling. Docenten leren van collega's én van studenten. Paul: "We zien studenten nu nog meer als medeprofessional. Zij nemen interessante praktijkervaringen mee. Dat vraagt een verandering van mindset van zowel student als docent. Het maakt ons werk interessanter en leuker, maar het maakt je ook kwetsbaar. Ook als leercoach ben je aanspreekbaar op 'beperkingen'. Soms zeg ik ook: 'Hier ben ik niet goed in, vraag dat alsjeblieft aan een collega.' Dat geeft niet. Zo werkt het in de praktijk ook." Mirjam schetst: "Docenten hebben een rol, studenten een andere. Daarin ontmoeten we elkaar en trekken we samen op."

2.5 LERAAR WORDEN, HOE GAAT DAT NU?

Iedere vakgroep richt Deeltijd Flex, binnen de kaders, op een eigen manier in.

"De afgelopen jaren is er veel bereikt op het gebied van flexibilisering in de deeltijd," vertelt Paul Brekelmans. Hij is teamleider van de Pabo en stond in 2015 samen met onder meer Veerle Loonstra, deeltijdcoördinator bij de lerarenopleiding, aan de wieg van Deeltijd Flex.

We spreken met een zestal vertegenwoordigers van de lerarenopleidingen. Behalve Paul en Veerle zijn ook aangesproken: Jos Slapak en Gerard Boersma van de lerarenopleiding Wiskunde, Astrid van Dael van de lerarenopleiding Economie en Anneli Schaufeli van de lerarenopleiding Nederlands.

Alle lerarenopleidingen zijn samen flexibele curricula gaan ontwerpen en Deeltijd Flex gaan uitrollen met de uitgangspunten zoals de HAN die op tafel had gelegd in het zogenaamde Raamleerplan. De Pabo, Opleidingskunde en Nederlands werden de voorlopers. Paul denkt terug: "Bij de Pabo kregen we in 2015 39 studenten die al een bachelor hadden die met ons in zee wilden als we een versneld traject konden aanbieden van ongeveer 2,5 jaar."

Standaardisatie op maat

Dat betekende modules die tijdonafhankelijk van elkaar gevolgd en getoetst kunnen worden. Blended leren en leerwegaafhankelijk toetsen. Standaardisatie op maat aan de hand van persona's met een route waarbinnen je flexibel kunt studeren. Paul: "We zijn gaan aftasten wat we met het concept konden en of het praktisch haalbaar was. Studenten waren laaiend enthousiast. Ze hadden het gevoel dat het onderwijs speciaal voor hen gemaakt was". "Prachtig om zo dicht op de uitvoering te ontwikkelen."

Hoe gaat het nu?

Paul is trots waar Deeltijd Flex nu staat. "We kunnen goed inspelen op hoe de studie past bij de persoonlijke omstandigheid van de student. Dat is nodig, want deeltijdters zitten vaak in een leeftijdsfase waarin regelmatig gedoe is in de privésfeer. Denk aan gezondheidsperikelen, baanverlies en verhuizen." Ook Veerle kijkt tevreden terug op de afgelopen jaren. "De persona's zijn een mooie leidraad, maar we stellen voor iedere student een individueel maatwerktraject op. Tijdens de persoonlijke intake kijken alle vakgroepen heel duidelijk naar mogelijkheden."

Gerard Boersma vult aan: "Hiermee doen we echt recht aan de kwalificaties die studenten meenemen. We kijken op maat wat relevant is en hoe we voor de deeltijdstudent een mouw kunnen passen aan hun studieprogramma." Collega Jos Slapak zegt trots: "Met een groei van het team zijn we van een beperkte deeltijd naar een volwaardige deeltijd gegroeid. Voorheen kwamen mensen die voor het beroep docent Wiskunde kwamen, nu krijgen we ook mensen met een onderwijsbevoegdheid die docent Wiskunde willen worden."

Flexibel en op maat

Veerle vertelt: "Iedere vakgroep richt Deeltijd Flex, binnen de kaders, op een eigen manier in. Het is maar net wat bij een vakgroep past en hoe groot deze is. Een kleine vakgroep zoals Frans maakt andere keuzes dan Engels, bijvoorbeeld keuzevariatie in toetsing; dat kan een kleine vakgroep gemakkelijk doorvoeren. Dat is ook flexibiliseren. Het is de kunst goed te kijken welke vormen van flexibilisering er zijn en wat bij een vakgroep past." Ze vervolgt: "Bij Engels hebben wij grote aanpassingen in het rooster gemaakt zodat we al het onderwijsaanbod ieder semester kunt aanbieden."

Ook Nederlands heeft hyperflexibele roosters kunnen maken. Docent bij de lerarenopleiding Nederlands, Anneli, schetst "Bij de deeltijd Nederlands staat op visuele overzichten precies wanneer we wat aanbieden. Zo krijgt de student maximale flexibiliteit en kan kiezen wanneer hij wat wil doen én weten wij waar we aan toe zijn."

Heterogene versus homogene groepen

Op dit moment schrijven studenten zich digitaal in voor het volgen van onderwijs. Dat is soms best een puzzel,

want door een variëteit aan vrijstellingen volgen studenten een persoonlijke leerroute. Voor de organisatie van het onderwijs maken vakgroepen keuzes die het best passen bij de doelgroep. Gerard: "Bij Wiskunde hebben we heterogene groepen, omdat de achtergrond en daarmee de vrijstellingen gevarieerd zijn." Anneli: "Bij Nederlands is dat totaal anders. Hier is deeltijd inmiddels 3x zo groot als voltijd en werken we in basisgroepen."

Kwaliteitsverbetering

Lerarenopleider economie, Astrid van Dael, is blij dat bij de start van Deeltijd Flex is gezegd dat de kwaliteitsverbetering van het onderwijs voorop staat. "Door het denken in leeruitkomsten, denk je goed na over waartoe je opleidt. Dat zorgt voor een curriculum dat meer hout snijdt. Bovendien kun je met leeruitkomsten ook creatiever omgaan met het aantonen wat iemand al kan. We weten beter waarom we bepaalde leeractiviteiten op een specifieke manier organiseren. Daar hebben we het als team over."

Combinatie studie, werk en privé

Vooraf voor de studieloopbaanbegeleiders is het werk veranderd sinds er individuele trajecten zijn. Veerle: "Studieloopbaanbegeleiders volgen studenten nu intensiever en blijven in gesprek over het studieprogramma en de planning." De waardering die docenten van de studenten krijgen sinds Deeltijd Flex is groot. "Dan gaat het niet alleen om de studie, maar vooral om de verbetering van de combinatie studie, privé en werk," weet Veerle. De evaluatierapportages staan vol met opmerkingen van studenten zoals: 'Ontzettend bedankt voor de intake aan het begin, waarin gekeken werd naar welke vrijstellingen ik kon aanvragen en ik zo direct wist wat er nog van me verwacht werd op de opleiding. De manier waarop dit geregeld wordt op de HAN waardeer ik enorm.' Een andere deeltijdstudent zegt: 'Ik kijk tevreden terug op mijn tijd aan de HAN en ik zal de HAN zeker aanraden aan potentieel nieuwe studenten.'

Ontmoeting

En daar doe je het voor: voor de deelnemer! Veerle: "We merken dat studenten van Amsterdam naar Nijmegen komen omdat de HAN het meest flexibel is." Anneli vult aan: "Ook de kleine groepen bij de HAN vallen in de smaak. Bovendien vinden deeltijdstudenten het fijn om een vaste dag per week naar de HAN te komen. Met te veel afstandsonderwijs missen ze de connectie met de medestudenten."

Dat is ook waar Paul trots op is. "Studenten blijven contact-onderwijs hoog waarderen. Leren in de blend is van meerwaarde, maar studenten hechten veel waarde aan de ontmoeting op de Pabo. In het basisonderwijs ligt het hoofdaccent op ontmoeting."

Veerle: "De deeltijd hing er voorheen een beetje bij. Nu zijn het volwaardige opleidingen binnen de HAN." Jos besluit: "En gegeven het bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen kan de deeltijd de mogelijke flexibilisering van de voltijdopleidingen voortstuwen."

HOOFDSTUK 3 TOEKOMST

EEN PASSEND FLEXIBEL OPLEIDINGSTRAJECT VOOR ELKE DEELNEMER

Dankzij de inspanning van lerarenopleiders, docenten en ondersteuners is er veel bereikt de afgelopen 6 jaar binnen de Academie Educatie op het gebied van flexibilisering van deeltijdopleidingen. We voeren een afrondend gesprek met 4 mensen binnen deze academie: Carola Doumen (projectleider Deeltijd Flex), Sabine van Eldik (senior beleidsmedewerker), Ronald Beckers (academiemanager onderzoek, innovatie, masters en een Leven Lang Ontwikkelen - LLO) en Eric Pricken (academiemanager Pabo en LLO).

"Het is mooi om van docenten terug te horen dat ze nu veel meer opleidingsoverstijgend hebben kunnen ontwikkelen," begint Sabine. "Hierdoor hebben ze elkaar geïnspireerd en van elkaar geleerd. Binnen de kaders van 'wat moest' zijn in de ontwikkeling ook wensen opgepakt waar opleidingsteams al langer mee aan de slag wilden." In het begin was er natuurlijk ook soms weerstand, maar door met elkaar thema's aan te pakken, zijn hobbels genomen en is in gezamenlijkheid ontdekt wat wel en niet werkt. De meest kritische mensen van 6 jaar geleden zijn nu topambassadeurs die flexibilisering in de organisatie verder willen brengen. Sabine vervolgt: "Dat is een mooie ontwikkeling die alle

betrokkenen hebben doorgemaakt, maar zegt ook iets wat we als organisatie met elkaar hebben bereikt."

Onderdelen volgen

Carola Doumen is trots op wat er met alle betrokkenen is neergezet: "We sluiten nu veel beter aan bij vragen die volwassen lerenden hebben." Deelnemers die voorheen niet instapten, doen dat nu wél. Ze kunnen op hun eigen manier leren, in een tempo dat zij zelf prettig vinden. Naast de deelnemers die komen voor een diploma en bijbehorende lesbevoegdheid, hebben we met onze flexibele opleidingstrajecten nu ook mooie mogelijkheden

voor professionaliseringsdoeleinden. Onderdelen zijn gemakkelijk in bij- en nascholing te volgen."

Deeltijd Flex als vliegwiel voor voltijd

Eric: "Flexibel onderwijs blijft altijd in beweging. Het is steeds weer aanscherpen en verbeteren om goed aan te kunnen sluiten bij de ontwikkelbehoeften van de student. Door gesprekken met de student als partner ontdekken we wat wel en niet werkt." De ontwikkeling van Deeltijd Flex kan wat Carola betreft dienen als vliegwiel voor alle doelgroepen binnen de HAN: deeltijd, voltijd en professionaliseringsactiviteiten. Sabine vult aan: "Het onderscheid tussen deeltijd en voltijd wordt kleiner. Soms kun je slimme verbindingen leggen door voltijd en deeltijd in sommige settings door elkaar te zetten. Behalve samen leren, creëer je hierdoor keuzemogelijkheden; met grote aantallen kun je flexibeler zijn."

Eric Pricken

We verwachten met ons flexibel onderwijs echter wel meer deelnemers te trekken omdat we daarmee beter aansluiten op de behoeften van de deelnemer en zo een passend opleidingstraject kunnen bieden."

Carola Doumen

De kwaliteit staat bij de HAN natuurlijk buiten kijf. We leiden de leraar op die voldoet aan de landelijke bekwaamheidseisen en het hbo-niveau. De leeruitkomsten die daarvan afgeleid zijn, staan centraal. Hoe de deelnemer daar komt, is aan de deelnemer om samen met de opleider en werkplek te bepalen. De deelnemer heeft hierdoor meer de regie dankzij de bouwblokken.

Meer regie bij de deelnemer

De tijd dat de docent aangeeft wanneer een deelnemer in welk lokaal moet zijn en wat er geleerd wordt, is voorbij. De deelnemer leunt niet langer achterover in afwachting tot de docent iets gaat doen. Ronald: "De docent moet niet transpireren, de deelnemer moet gaan zweten. De docent moet inspireren en het leerproces begeleiden. Flexibiliseren is een instrument om uiteindelijk het eigenaarschap dichterbij de deelnemer te leggen. Deze bepaalt zelf wat hij wanneer op welke manier leert."

Kwaliteitsslag slaan

Sabine stond net als Carola aan de basis van Deeltijd Flex en weet: "Het vraagt van opleiders een andere kijk nu ze gaan onderzoeken wat deelnemers al meenemen en wat ze nog nodig hebben om in het onderwijs aan de slag te kunnen. Door aan te sluiten bij aanwezige kennis en kunde, kunnen deelnemers makkelijker instromen en werken ze mee aan het terugdringen van het lerarentekort." Eric verduidelijkt: "Het lerarentekort terugdringen is geen doel op zich.

Doorontwikkelen

Nu de flexibiliseringslag in de deeltijd vergevorderd is, gaan we doorontwikkelen voor alle doelgroepen binnen de Academie Educatie. Denk aan voltijd studenten en deelnemers die studeren in een AD-traject, een bachelor, een master of een professionaliseringscursus volgen. Dat zijn heel wat opleidingen die vanuit hun eigen perspectief naar hun deelnemers kijken. Eric: "Deelnemers die in deeltijd studeren zijn wellicht meer gewend aan flexibelere routes die afgestemd zijn op de onderwijs- en ontwikkelbehoefte van de deelnemer. De vraag is hoe we deze nieuwe kijk op studeren op de goede manier naar voltijd docenten kunnen vertalen." Eric komt zelf uit het basisonderwijs en daar is 10 jaar geleden de weg al ingezet om vanuit het kind en vanuit doelen te werken. Het principe is volgens hem gelijk: kijken naar de deelnemer en achterhalen wat de onderwijsontwikkelbehoefte is om te komen tot het einddoel. "De eindbestemming staat vast, de deelnemer zit aan het stuur en bepaalt zelf de route die hij aflegt. Binnen de kaders van doceerbaarheid en organisatiebaarheid."

“

“Wat we geleerd hebben over flexibiliseren is dat het helpend is om uit te gaan van de verschillende doelgroepen en de deelnemer als vertrekpunt te nemen. Geen theezakjesmodel waarbij het deeltijdonderwijs een slap aftreksel is van de voltijd, maar eigenstandige opleidingsvarianten en persoonlijk maatwerk voor deelnemers.”

Projectleider Carola Doumen

Ronald Beckers

Sabine van Eldik

Sta je aan de vooravond van een flexibiliserings(vervolg)traject in het onderwijs of ben je bezig met vergelijkbare veranderprocessen? Projectleider Deeltijd Flex, Carola Doumen, heeft een top 5 aanbevelingen opgehaald binnen de Academie Educatie:

1. Neem de deelnemer als vertrekpunt

Als je dat voor ogen houdt, ontstaat energie en inspiratie bij zowel opleiders, ondersteuners als het werkveld. Het hart van de betrokkenen gaat sneller kloppen bij verbeteringen voor de deelnemers aan opleidings- of professionaliseringstrajecten.

Belangrijk is daarbij: ken de deelnemer. Het zijn ook bij voltijd allemaal verschillende mensen met verschillende behoeftes. Ga met de opleiding om de tafel en definieer persona's. Kijk welke typen deelnemers je hebt en wat hun behoeften zijn. Een vwo'er heeft mogelijk andere behoeften dan een mbo'er of zij-instromer. Als je deelnemers kent, kun je ze beter ondersteunen en hun leerproces faciliteren.

2. Standaardiseer op maat

Door slim te organiseren, combineren en samen te werken kun je een passend traject aanbieden dat betaalbaar en organiseerbaar blijft. Keuzemogelijkheid betekent geen keuzevrijheid. Met de leeruitkomsten als einddoel, is veel mogelijk dankzij de student journey, persona's en leren in de blend. Je kunt alleen flexibiliseren als je goed organiseert. Dat betekent ook de achterliggende systemen op orde hebben zodat de opleiders en de ondersteuners hun werk goed kunnen doen.

3. Werk samen en zorg voor kennisdeling

Kennisdeling en -uitwisseling is voorwaardelijk om succesvol te zijn. Denk aan de expertise vanuit de onderzoeksteams in de academie.

4. Begin niet van scratch af aan

Sluit aan bij ingezette ontwikkelingen. Vul de Flexscan in en kijk hoe flexibel je al bent en waar de mogelijkheden liggen.

5. Faciliteer de doorontwikkeling

Creëer ruimte om docenten en ondersteuners in staat te stellen om stappen te zetten. Landelijk zijn er middelen om door te ontwikkelen dankzij het Bestuursakkoord Flexibiliseren Lerarenopleiding. Dat is een akkoord tussen de Vereniging Hogescholen, de Vereniging van Universiteiten en het ministerie van OC&W. Dat zorgt in elk geval de komende 2 jaar voor extra middelen om de flexibilisering door te vertalen naar voltijd.

OPEN UP
NEW HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES
HORIZONS.